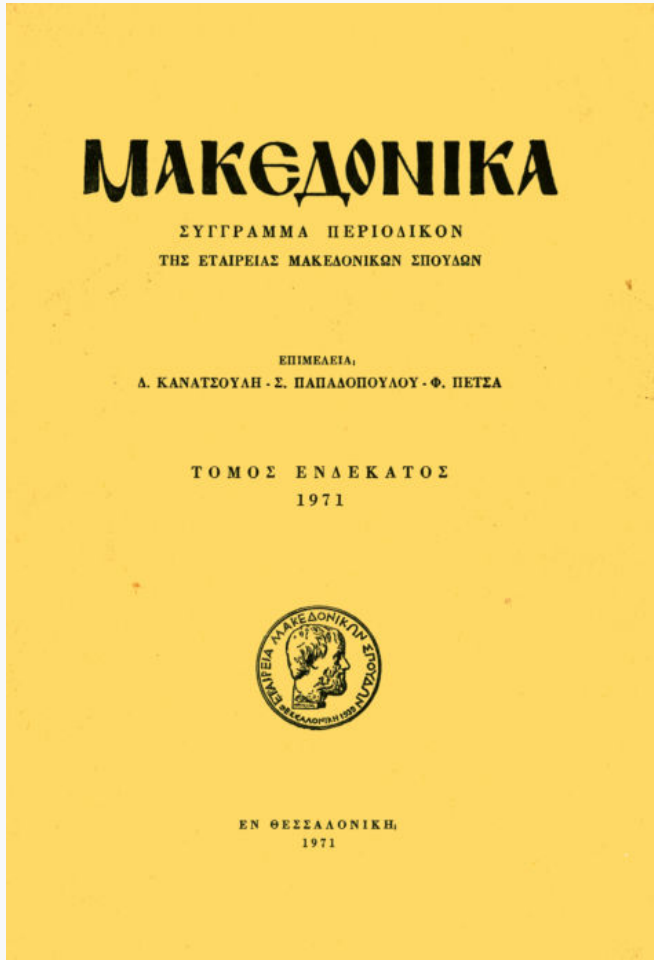

Μακεδονικά

Τόμ. 11, Αρ. 1 (1971)

Αντωνίου Σιγάλα, Εκλαϊκευμένα Μελετήματα, τομ. Α'

Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

doi: [10.12681/makedonika.958](https://doi.org/10.12681/makedonika.958)

Copyright © 2015, Χαραλ. Κ. Παπαστάθης

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Παπαστάθης Χ. Κ. (1971). Αντωνίου Σιγάλα, Εκλαϊκευμένα Μελετήματα, τομ. Α'. *Μακεδονικά*, 11(1), 441-444. <https://doi.org/10.12681/makedonika.958>

καί μετά τήν καταστολή τῶν κινημάτων στήν Ἠπειρο, τή Θεσσαλία καί τήν Μακεδονία παρουσιάζεται ἀναζωπύρωση τῆς δράσεως τῶν ὀπλαρχηγῶν στήν περιοχή τῶν Κορεστίων, ἀνάμεσα στή Φλώρινα καί τήν Καστοριά, μέ προέκταση τίς Πρόσπες καί ἀκόμη πιό πέρα, πού, ἠθικά τουλάχιστον, ὑπέθαλε ἡ Ἑλληνική Κυβέρνηση, γιά νά ὑποχρεωθῇ ἡ Τουρκία νά τῆς παραχωρήσῃ τά Θεσσαλικά καί Ἠπειρωτικά ἐδάφη, τά ὁποῖα τῆς εἶχεν ἐπιδικάσει τὸ Συνέδριο τοῦ Βερολίνου. Ἡ δρᾶσι αὐτῆ κράτησε μέχρι καί τοῦ Ὀκτωβρίου τοῦ 1878 καί ἔχει νά παρουσιάσῃ μιάν ἀναστάτωση τῆς Δυτ. Μακεδονίας, ἀπό τήν περιοχή τῆς Κοζάνης, μέχρι καί τῆς περιοχῆς τοῦ Μοναστηρίου. Ὁ πρόωρος ὁμως χειμῶνας τῆς χρονιάς ἐκείνης συντέλεσε, αὐτὸς κυρίως, στό σβῆσιμο καί τῆς τελευταίας αὐτῆς λάμψεως. Ὅπως ὁμως ἔγραφε, προφητικά θά λέγαμε, τὸν Νοέμβριο τοῦ 1878 στοὺς προϊσταμένους τοῦ Ὁ Πρόξενός μας στό Μοναστήρι Λογοθέτης, ἡ δρᾶσι αὐτῆ εἶχεν ἦδη δημιουργήσει «ικανὰ σπέρματα ἐπαναστατικοῦ βίου ἐντὸς τῆς δυτικῆς καί πολλαχοῦ τῆς βορειοδυτικῆς Μακεδονίας» (σ. 122).

Τὸ Ε' καί τελευταῖο κεφ. καταλαμβάνει ὁ ἐπίλογος (σ. 125-129). Σ' αὐτὸν ἐπισημαίνονται ὅλοι οἱ λόγοι, γιά τοὺς ὁποίους δὲν ἐπέτυχε ἡ ἐπανάσταση τοῦ 1878 στήν Μακεδονία καί γίνεται ἀποτίμησι ἐκείνου, πού — παρά ταῦτα — στάθηκε δυνατό νά κατορθωθῇ, δηλ. τῆς συμβολῆς τῆς στήν ἀποφυγὴ τοῦ κινδύνου νά ἐνσωματωθῇ ἡ Ἑλληνικὴ αὐτῆ περιοχή στό καινούριο κράτος τῆς Βαλκανικῆς, τῆ βουλγαρικῆ ἡγεμονία. Γιατί πραγματικά ὁ ἀγῶνας αὐτὸς ἄφησε τὰ «σπέρματα», πού χρειάζονταν, γιά νά βλαστήσουν αὐτά, ὁπως τονίζει ὁ συγγραφέας, «τρεῖς δεκαετίες περίπου ἀργότερα καί νά δημιουργήσουν τὸ ἔπος τοῦ Μακεδονικοῦ Ἀγῶνα» (σ. 129).

Στις σ. 131-135 παρατίθεται ἡ βιβλιογραφία, δική μας καί ξένη, πού ἀναφέρεται στὰ ἱστορούμενα γεγονότα. Μιά συμπλήρωσή τῆς θεωροῦμε ἀπαραίτητη, καθὼς ἡ ἐργασία, πού προσθέσαμε, εἶχε ξεφύγει καί τῆ δικῆ μας ἀναζήτησι, ὅταν δουλεύαμε πάνω στό «Ἀρχεῖον Στεφ. Δραγοῦμη» γιά τὸ 1878. Πρόκειται γιά σύντομη ἀλλὰ ἀξιόλογη μελέτη τοῦ καθηγητῆ μας ἀείμνηστου ἱστορικοῦ Νικολ. Βλάχου, πού ἐκδόθηκε στό τεῦχος «Τά 75 χρόνια τῆς Ἑλληνικῆς Δυναστείας» (βλ. σ. 22-28. Ἀθῆναι, ἀχρονολόγητο), ἐκδοσι τοῦ τότε «Υφουπουργείου τύπου καί τουρισμοῦ». Τὸ τεῦχος αὐτὸ πρέπει νά ἐκδόθηκε τὸ 1938, πού συμπληρώνονταν τὰ 75 χρόνια τῆς Δυναστείας τῶν Γκλύξμπουργκ στήν Ἑλλάδα. Ὁ τίτλος τῆς μελέτης: Ἡ ἐν τῇ νοτιῷ Μακεδονίᾳ ἐξέγερσις κατὰ Φεβρουάριον τοῦ 1878 ἐπὶ τῆς βασιλείας Γεωργίου τοῦ Α'. Εὐχαριστοῦμε κι ἀπ' αὐτῆ τῆ θέσι τὸν φίλο νεοελληνιστῆ κ. Γιώργο Ἀλιανδράτο, πού εἶχε τὴν καλωσύνη νά μᾶς τὴν ὑποδείξῃ.

Ἀκολουθοῦν κατάλογος πέντε χαρτῶν καί δέκα εἰκόνων (σ. 136), πίνακας κυρίων ὀνομάτων καί τοπωνυμίων (σ. 137-147), πίνακας ξένων ὀνομάτων (σ. 148) καί, τέλος, τὰ περιεχόμενα.

Αὐτῆ εἶναι ἡ ἐργασία τοῦ κ. Στέφ. Παπαδόπουλου, μέ τὴν ὁποία ὁ συγγραφέας τῆς πετυχαίνει ὅ,τι μέ μετριοφροσύνη ἔθεσε στόν πρόλογό του σάν σκοπὸ τῆς: «νά κἀνῃ γνωστὰ δυὸ παραμελημένα ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια κεφάλαια τῆς νεώτερης Ἑλληνικῆς Ἱστορίας».

ΙΩΑΝ. ΣΩΤ. ΝΟΤΑΡΗΣ

'Α ν τ ω ν ἰ ο υ Σ ι γ ᾶ λ α, 'Εκλαϊκευμένα Μελετήματα, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1970, 80, σελ. VIII+332· τόμ. Β', Ἀθῆναι 1971, 80, σελ. VIII+258.

Καθὼς γράφω τὸ σημεῖωμα αὐτὸ γιά τοὺς δύο τόμους τῶν «Ἐκλαϊκευμένων Μελετημάτων» τοῦ σεβαστοῦ διδασκάλου καθηγητοῦ κ. Ἀντ. Σιγάλα, δὲν μπορῶ παρά νά διακατέχωμαι ἀπὸ ἔντονη συγκίνηση. Ὁ καθηγητῆς κ. Σιγάλας εἶναι ἓνας ἀπὸ τοὺς πολὺ

Θεσσαλονίκης ταξιδιού στην Εύρωπη τὸ 1741 καὶ 1865, σ. 64-72· 8. Θεσσαλονίκη: Ἡ παλαιὰ Θέρμη, σ. 72-78). II. Μακεδονικά, σ. 78-118 (Ἡ Μακεδονία εἶναι ἐλληνική, σ. 78-83· 1. Ληστρικά ἐπιδρομαὶ τῶν Ἀλβανῶν κατὰ τῆς Μακεδονίας, σ. 83-89· 2. Νέαι πηγαὶ διὰ τὸ παιδομάζωμα ἐπὶ Τουρκοκρατίας, σ. 89-91· 3. Τὸ παιδομάζωμα καὶ ἡ ἐπανάσταση τῆς Νάουσος τοῦ 1705, σ. 91-94· 4. Ἡ Κοζάνη τοῦ 1833 ἀρνείται νὰ καταβάλλῃ κεφαλικὸ φόρο, σ. 94-98· 5. Ἀρματολοὶ καὶ κλέφτες στῆ Μακεδονία, σ. 98-102· 6. Ἐνθυμήσεις. Τὸ χρονικὸν τοῦ λαοῦ. σ. 102-106· 7. Τὰ «Κόλιαντα» στὴν Κοζάνη, σ. 106-110· 8. Ἡ Βέροια τῆς Χαλκιδικῆς καὶ τὰ Ποτειδαϊατικὰ τοῦ 432 π.Χ., σ. 110-116· 9. Ἀνέκδοτα γιὰ τὸ δολοφόνου τοῦ Φιλίππου, σ. 116-118). III. Ἀνάλεκτα, σ. 119-272 (11. Ἀποστολὴ εἰς τὸ Ἅγιον Ὅρος. Τὸ ἄρχειον τῆς Μονῆς τῶν Ἰβήρων καὶ ἡ συστηματικὴ ἐκδόσις τῶν βυζαντινῶν ὑπαλληλικῶν καὶ ἰδιωτικῶν ἐγγράφων τοῦ Ἁγίου Ὅρους, σ. 224-231· 12. Τὸ Ἅγιον Ὅρος καὶ οἱ ἠθασαυροὶ του, σ. 231-251). IV. Βιβλιοθήκai καὶ Ἀρχεῖα Μακεδονίας, σ. 273-314 (1. Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη. Ἐγκαίνια, σ. 273-287· 2. Βιβλιοθήκη Φιλεκαπαιδευτικοῦ Συλλόγου Ἀδριανουπολιτῶν, σ. 287-288· 3. Βιβλιοθήκη Εὐξείνου Λέσχης Ποντίων, σ. 288-289· 4. Βιβλιοθήκη Πανεπιστημίου, σ. 289-290· 4. Βιβλιοθήκη Δυτικῆς Μακεδονίας. Εἰσαγωγικά. Τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης καὶ ἡ ἔρευνα τῆς Μακεδονίας. Ἐκθέσεις ἐπιστημονικῶν ἔρευνῶν, σ. 290-296· 5. Κοζάνη. Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη. Ἱερὸν καὶ Σκευοφυλάκιον Μητροπόλεως. Συμβολαιογραφεῖον Δ. Χ. Πράσσου. Ὑποθηκοφυλακεῖον. Βιβλιοθήκη Μιλτιάδου Τζῶνη. Βιβλιοθήκη οἰκογενείας Ἀθανασίου καὶ Πανσανίου Διάφα, σ. 296-305· 6. Σιάτιστα. Βιβλιοθήκη Γυμνασίου, σ. 305· 7. Νάουσα, Βιβλιοθήκη τῶν Ἀργυροπολιτῶν, σ. 306· 8. Καστορία. Δημοτικὴ Βιβλιοθήκη, σ. 306· 9. Κλεισοῦρα. Βιβλιοθήκη τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου, σ. 307· 10. Φλώρινα. Βιβλιοθήκη Μοναστηριῶν, σ. 307· 11. Μονὴ Ἁγίων Ἀναργύρων Καστορίας, Εὐαγγελιστρίας Βουνάσης, Ἁγίου Ἀθανασίου Ἐρατύρας, Ἁγίας Παρασκευῆς Σισανίου, Μεγάλου Σπηλαίου Γρεβενῶν, σ. 307· 12. Ζάβορδα. Βιβλιοθήκη Μονῆς Ἁγίου Νικάνορος, σ. 308· 13. Ἄλλες μικρότερες βιβλιοθήκες. Βελβενδοῦ, Σερβίων, Βλάστης, Τσιτλίου, Βεροίας. Ἡ τύχη τῶν βιβλιοθηκῶν, σ. 308-312· 14. Κρατικὰ Ἀρχεῖα Μακεδονίας καὶ Θράκης, σ. 312-314)· V. Ἐθνικὸν Λαογραφικὸν Μουσεῖον (Θεσσαλονίκης), σ. 314-320. VI. Λαϊκὸν Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Ἱστορία, σκοπός, ὄργάνωσις. Τὸ δικό μας Λαϊκὸ Πανεπιστήμιον, σ. 322-331. Τόμ. Β': I. Πτολεμαϊκά, σ. 1-50. II. Θεσσαλονίκια, σ. 51-123 (1. Νέα στοιχεῖα διὰ τοὺς προστατευόμενους τῆς Θεσσαλονίκης. Οἱ προστατευόμενοι καὶ τὰ προνόμια τους, σ. 51-55· 2. Οἱ προστατευόμενοι ἐξαιροῦνται ἐκτάκτων εἰσφορῶν. Δικάζονται καὶ τιμωροῦνται ὑπὸ τῶν προξένων. Τὰ προξενεῖα ἄσυλον κακοποιῶν προστατευομένων, σ. 55-59· 3. Ἄσυλία προστατευομένων. Κοινὸν διάβημα τῶν προξένων, σ. 59-64· 4. Οἱ προστατευόμενοι καὶ αἱ διαφοραὶ τῶν μετὰ τὴν Μητρόπολιν καὶ τὴν Δημογεροντίαν. Δίκαι καὶ καταδίκαι, σ. 64-69· 5. Τὰ δῶρα τῶν προξένων. Δωροδοκίαι, ἐκβιασμοί, σ. 69-74. 6. Οἱ φορατζήδες, σ. 74· 7. Διενέξεις μετὰ τῶν προξένων. Τὰ οἰκογενειακὰ τῶν προξένων, σ. 74-79· 8. Φόνος Δανοῦ προξένου τὸ 1766. Ἐπεισόδιον μετὰ τῶν Βενετῶν καὶ Ραγούζαιον προξένου, σ. 79-82· 9. Διάφορα μικροεπεισόδια, σ. 82-87· 10. Τὰ κατορθώματα δύο Ἑβραίων ἐκ Θεσσαλονίκης, Σαμουὴλ Λεβὴ καὶ Μωϋσὴ Ἰσραὴλ πρὸ τῆς Ἱερᾶς Ἐξέτασεως στὴ Βενετία, σ. 87-92· 11. Μακεδονικά. Οἱ σκλάβοι ἐπαναστατοῦν. Πειρατὲς ἄπαινον ἐλληνόπουλα, σ. 92-95· 12. Ὁ ζωγράφος Χριστόδουλος Ἰωάννου ἐκ Σιατίστης, σ. 95-98· 13. Δύο μεγάλοι Μακεδόνες ἐνεργεῖται καὶ ὑποστηρικταὶ τῶν γραμμάτων: Γεώργιος Καστριώτης καὶ Κωττούνης Ἰωάννης. Τὸ Κωττούνειο Κολλέγιον, σ. 98-112· 14. Νέα πηγὴ ἀφορῶσα τὴν οἰκογένειαν Καραγιάννη ἐκ Κοζάνης. Γεώργιος Καραγιάννης. Ἐγγραφοὶ διαζυγίου του. Θεόδωρος Καραγιάννης. Ἀπόγονοι τῆς οἰκογενείας Καραγιάννη, σ. 112-123). IV. Ἐπίκαιρα, σ. 226-258 (2. Φίλιπποι, ἡ πρώτη χριστιανικὴ κοινότης στὴν Ἐλλάδα, σ. 229-233).

Νομίζω πώς και μόνο με την άναγραφή των σχετικών με την Μακεδονία «ἐκλαίκευμένων μελετημάτων» του καθηγητού κ. Σιγάλα, ανάγλυφα προβάλλει ἡ ἀξία καὶ ὁ πλοῦτος τους. Μολονότι γράφτηκαν σὲ παρωχημένους χρόνους, με διαφορετικὲς αἰτίες καὶ ἄλλα σὲ δημοτικὴ, ἄλλα σὲ καθαρεύουσα, παρμένον ποιητικὰ καὶ ποσοτικὰ σεβαστὴ προσφορά στὴν ἔρευνα καὶ γνῶριμία τοῦ μακεδονικοῦ παρελθόντος. Καιρὸς ἦταν πιά νὰ ξαναδημοσιευθοῦν. Γιατὶ ἄφοῦ φώτισαν καὶ ἐνεψύχωσαν ὅταν πρωτοδημοσιεύτηκαν, μετὴν ἐκδόσῃ τους τώρα σὲ δύο τόμους ἔρχονται νὰ γίνουν κτῆμα ἔσσαι ὄλων ὄσων αἰσθάνονται καὶ ὄσων στοχάζονται.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ

«Λ α ο γ ρ α φ ί α», Δελτίον τῆς Ἑλληνικῆς Λαογραφικῆς Ἑταιρείας κατ' ἔτος ἐκδιδόμενον. Τόμος κγ' (1964), 8ο, σελ. XVI + 760. Γενικὸν Εύρετήριο των τόμων α'-κ' (1909-1962) συνταχθέν ὑπὸ Μαρίας Ἰωαννίδου-Μπαρμπαρίγου, Ἀθήνα 1970.

Ἡ «Λαογραφία» εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ μακροβιότερα ἑλληνικὰ περιοδικὰ. Ὁ πρῶτος τῆς τόμος, με διευθυντὴ τὸν αἰμίμηστο Νικόλαο Πολίτη, ἔχει ἐκδοθῆ στὰ 1909 καὶ ἀπὸ τότε συνέχισε τὴν ἐκδόσῃ τῆς, παρὰ τίς δυσκολίες καὶ τίς οικονομικὲς δυσχέρειες ποῦ εἶναι συνφασμένες στὴν Ἑλλάδα με παρόμοια μακρόπνοα ἔργα. Ἐδῶ καὶ χρόνια εἶχε γίνε αἰσθητὴ ἡ ἔλλειψη εὔρετηρίου τοῦ ἄφθονου καὶ πολυτίμου ὑλικοῦ ποῦ κρύβεται στίς σελίδες τῆς. Σχετικὴ προσπάθεια, γιὰ τοὺς δέκα πρῶτους τόμους, εἶχε ἀναληφθῆ ἀπὸ τὸν αἰμίμηστο πρόεδρο τῆς Ἑταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν Στίλπωνα Κυριακίδη, ἐπὶ σειρῶν ἑτῶν διευθυντὴ καὶ ἐκδότῃ τῆς «Λαογραφίας», ποῦ κατήρισε μιὰ ὁμάδα μαθητῶν του γιὰ τὸν σκοπὸ αὐτό. Ἡ προσπάθεια αὐτὴ δὲν ἔτελεσφόρησε μιά ἀπὸ τίς πολλές δυσκολίες τῆς εὔρετηριάσεως εἶναι καὶ ἡ ἀδυναμία ὁμαδικῆς ἐργασίας. Ἐτσι, μιὰ καὶ οἱ τόμοι τῆς «Λαογραφίας» εἶχαν ἐν τῷ μεταξύ ἀδηθῆ καὶ ἡ ἀνάγκη εὔρετηρίου ἔγινε πιὸ ἐπιτακτικὴ, ἡ Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία ἀποφάσισε στὰ 1954 τὴν ἐκδόσῃ εὔρετηρίου των μέχρι τότε ἐκδοθέντων δεκαεξὶ τόμων — τελικὰ περιελήφθησαν καὶ οἱ ἐπόμενοι τέσσαρες (ιζ'-κ') — καὶ ἀνέθεσε τὸ ἐπίπονο αὐτὸ ἔργο στὴν γνωστὴ λαογράφου κ. Μαρίας Ἰωαννίδου-Μπαρμπαρίγου. Ὁ ὀγκώδης τόμος των σχεδὸν ὀκτακοσίων διστῆλων σελίδων διαιρεῖται σὲ τέσσαρα κύρια τμήματα - πίνακες πραγμάτων καὶ λέξεων (σ. 1-656 καὶ συμπλήρωμα σ. 751-755), κυρίων ὀνομάτων (σ. 657-676), τόπων προελεύσεως λαογραφικῆς ὕλης (σ. 677-689) καὶ συγγραφέων πραγματειῶν καὶ βιβλιοκρισιῶν (σ. 691-750). Ἐ τὸς αὐτῶν ἡ κ. Ἰωαννίδου-Μπαρμπαρίγου κατήρισε καὶ πίνακες τοπωνυμιῶν καὶ ὀνομάτων (βαπτιστικῶν, ἐπωνυμιῶν, παρωνυμιῶν καὶ τῶν συγγραφέων των ὁποίων οἱ ἀπόψεις συζητοῦνται στὰ διάφορα μελετήματα τοῦ περιοδικοῦ). Δυστυχῶς, τεχνικοὶ λόγοι ἐμπόδισαν τὴν δημοσίευσῃ τους. Ἐλπίζω ὅτι ἡ Ἑλληνικὴ Λαογραφικὴ Ἑταιρεία δὲν θὰ ἀμελήσῃ τὴν ἐκδόσῃ των δύο αὐτῶν χρησίμων πινάκων, ποῦ θὰ συμπληρώσουν τὸν τόμο τοῦ εὔρετηρίου.

Εἶναι εὐνόητος ὁ μόχθος τῆς κ. Μ. Ἰωαννίδου-Μπαρμπαρίγου καὶ ὁ χρόνος ποῦ διέθεσε γιὰ νὰ δαμάσῃ τὸ πολυποικίλο ὑλικὸ καὶ νὰ συντάξῃ τους λεπτομερῆστατους πίνακες. Τὸ ἄρτιο εὔρετήριο, ποῦ μᾶς ἔδωσε, εἶναι πραγματικὰ πολῦτιμο, βοηθώντας κάθε ἐνδιαφερόμενο καὶ ἱκανοποιώντας καὶ τίς πιὸ σχολαστικὲς ἔρευνες. Ἡ κ. Μ. Ἰωαννίδου-Μπαρμπαρίγου πρέπει νὰ εἶναι υπερῆφανη γιὰ τὸ ἔργο τῆς καὶ ἐμεῖς εὐγνώμονες γιὰ τὴν προσφορά τῆς.

ΧΑΡΑΛ. Κ. ΠΑΠΑΣΤΑΘΗΣ